

Л. О. Мільто

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Здатність педагога до інноваційної педагогічної діяльності, володіння високим рівнем педагогічної майстерності, постійне самовдосконалення стають обов'язковою нормою професійної діяльності вчителя. У зв'язку з цим важливим завданням вищих навчальних педагогічних закладів стає готовність майбутнього вчителя до інноваційної педагогічної діяльності. Інновації (нововведення, зміни, поновлення) характеризують цілеспрямовану діяльність зі створення, освоєння, використання та поширення нововведень. Існують два підходи до поняття «інновація», а саме: інновація як процес (А. Лоренс, М. Поташник, В. Сластенін) та інновація як саме нововведення, продукт процесу (К. Ангеловськіх, А. Балакірев, С. Ільєнкова).

Таким чином, інновації є процесом і результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і колективів, де сам педагог може виступати як творець інновацій, дослідник, користувач і пропагандист нових педагогічних технологій, теорій і педагогічних концепцій.

Теоретичною основою дослідження є ідеї саморозвитку особистості в процесі діяльності (К. Абульханова -Славська, В. Зінченко, О. Леонтьєв, Б. Ломов, Р. Немов, С. Рубінштейн, Д. Фельдштейн та ін.); теорії інноваційної педагогічної діяльності (Н. Кузьміна, Л. Подимова, М. Поташник, О. Пригожий, В. Сластьонін та ін.); теорії професійного становлення та розвитку особистості (Е. Клімов, А. Маркова, Л. Мітіна).

Інноваційна діяльність є творчою за своєю суттю. Так, на думку В. Сластьоніна, інновації приносять новизну в цілі, зміст, методи й форми навчання та виховання, а також в організацію спільної творчої діяльності вчителя й учня. А. Хуторської також підтверджує, що основними функціями інноваційної педагогічної діяльності є зміна цілей, змісту освіти, форм і методів, педагогічних технологій, засобів навчання, системи управління. М. Кларин підкреслює, що інновації змінюють способи діяльності та стиль мислення людини.

Педагогічна інновація - це нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті навчання й виховання з метою підвищення їх ефективності. Сутністю інноваційних процесів у освіті є вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду та впровадження нових досягнень психолого-педагогічної науки в практику роботи вчителя.

Структурними компонентами інноваційної педагогічної діяльності є: мотиваційний компонент (ставлення викладача до інновацій), де визначальну роль відіграє мотив самовдосконалення, а також усвідомлення педагогом, що рівень досягнутих результатів є недостатньо високим і бажання його покращити.

Креативний компонент (творчі здібності педагога, що забезпечують адаптацію, відтворення й перетворення існуючого педагогічного досвіду та пристосування його до конкретних педагогічних умов); технологічний компонент (здатність педагога розробляти програму нововведень у педагогічний процес, прогнозувати їх результати, реалізовувати, діагностувати й коригувати інноваційні педагогічні дії); рефлексивний компонент (здатність педагога критично осмислювати свою професійну діяльність); когнітивний компонент (знання педагога про технології навчання й рівень його педагогічного мислення).

Готовність учителя до інноваційної діяльності вимагає спеціальної психолого-педагогічної підготовки, тому що в процесі професійної

діяльності вчитель використовує не лише знання предмету викладання, а й сучасні знання з педагогіки та психології, педагогічні технології навчання й виховання, на основі яких формується його готовність до сприйняття, оцінки та реалізації педагогічних інновацій.

Структура готовності педагога до інноваційної діяльності складається з теоретичного, практичного та психологічного компонентів. Теоретична готовність учителя до інноваційної педагогічної діяльності передбачає володіння системою професійних знань, сучасними педагогічними технологіями, вміннями їх розробляти й засвоювати. Практична готовність представляє систему практичних і педагогічних умінь (проектувальних, конструкторських, організаційних, комунікативних, діагностичних та ін.), здатність упроваджувати педагогічні інноваційні технології в практичній діяльності. Психологічна чи особистісно-мотиваційна готовність являє собою цілеспрямовану мотивацію вчителя до інноваційної діяльності, наявність творчих здібностей, толерантності, емпатійності, симпатичності, асертивності та ін.).

Поняття «інноваційна діяльність вчителя» включає в себе інноваційну культуру педагога як систему норм, правил і способів упровадження нововведень у навчально-виховній процес. Саме інноваційна культура є механізмом індивідуальної педагогічної дії вчителя, що характеризується ініціативністю й систематичним опануванням новими формами, методами та прийомами професійної діяльності.

Саме інноваційна культура спрямовує вчителя на інноваційну діяльність, що реалізується в культурних нормах поведінки та включає такі компоненти: аксіологічний (особистісні уявлення, переконання, погляди й ідеали педагога); інноваційно-технологічний (способи управління інноваційною педагогічною діяльністю); діяльнісний (співпраця педагогів у спільній інноваційній діяльності); інформаційно-комунікативний (розуміння ролі інформації в інноваційному процесі, позитивне ставлення до нових джерел інформації, володіння інформаційно-комунікативними технологіями, вміння систематизувати інформацію за критеріями актуальності, достовірності, дієвості та ін.); індивідуально-творчий (створення власного інноваційного досвіду, творча адаптація запозиченого педагогічного досвіду в навчально-виховній процес, професійна й особистісна самореалізація педагога в процесі інноваційної діяльності, вміння бачити перспективи розвитку інноваційних ідей у конкретних умовах їх реалізації, вміння об'єктивно оцінити свої можливості щодо впровадження педагогічних нововведень, здатність підвищувати власний рівень професійної майстерності відповідно до нових педагогічних вимог,

уміння інтегрувати в процесі професійної діяльності традиційні та інноваційні педагогічні технології).

Оцінити готовність майбутнього вчителя до інноваційної діяльності можна за такими рівнями: адаптивний (епізодичне засвоювання й упровадження вчителем педагогічних інновацій); репродуктивний (копіювання й корекція готових інноваційних методичних розробок, усвідомлення вчителем необхідності професійного самовдосконалення); евристичний (відкритість новому, цілеспрямований пошук і впровадження інноваційних способів розв'язання педагогічних задач); креативний (високий рівень результативності інноваційної діяльності, творча активність, цілеспрямований пошук нової інформації, створення авторських шкіл, бажання поділитися педагогічним досвідом з іншими, добре розвинена педагогічна інтуїція, творча уява, володіння педагогічною імпровізацією).

Формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності передбачає визначення критеріїв (новизна, оптимальність, висока результативність, можливість творчого застосування інновацій у масовій педагогічній практиці), що дозволяють визначити рівень ефективності педагогічних інновацій. Чітке уявлення про зміст і критерії педагогічних інновацій, володіння методикою їх застосування допоможе вчителю об'єктивно оцінити та спрогнозувати впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Таким чином, професійна підготовка майбутнього вчителя до інноваційної педагогічної діяльності повинна бути спрямована на формування його готовності до сприйняття педагогічних інновацій і опанування інноваційними педагогічними технологіями. Інноваційна діяльність як педагогічна категорія розглядається як цілеспрямована професійна діяльність учителя, основою якої є осмислення власного педагогічного досвіду з метою досягнення високих професійних результатів і впровадження нових інноваційних технологій. Готовність учителя до педагогічних інновацій являє собою особистісну інноваційну спрямованість і активні дії педагога, що проявляються в його педагогічній майстерності, педагогічній творчості й індивідуальному стилі професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лазарев В. С. Управление инновациями в школе : учебное пособие / В. С. Лазарев. - М. : Центр педагогического образования, 2008. - 352 с.
2. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя : учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л. М. Митина. - М. : Академия, 2004. - 320 с.
3. Сластенин В. А. Общая педагогика : учебное пособие для высших учебных заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред В. А. Сластенина : В 2-х ч. - М.: ВЛАДОС, 2003. - Ч. 2. - 480 с.

4. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика : уч. пособие для студ. высших уч. заведений / А. В. Хуторской. - М. : Издательский центр «Академия», 2008. - 256 с.